

Прес-реліз

РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ГРОМАДСЬКА ДУМКА НАСЕЛЕННЯ

Дослідження провели Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 19 по 25 травня 2018 р. в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованої території Донецької та Луганської областей. Загалом було опитано 2019 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Опитування здійснювалося за фінансової підтримки «Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні.

Для порівняння наводяться дані опитувань, які провели Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова 22–27 липня 2015 року та 11–16 травня 2016 р., а також спільно з Київським міжнародним інститутом соціології з 23 жовтня по 5 листопада 2017 р.

- Переважна більшість українців не вірить в успішність реформ: переконані в успіху 5%, ще 29% загалом мають віру, проте з певними сумнівами, 38% вже не вірять, проте частка надії ще є, а 23% не вірять в успіх реформ зовсім. Проте слід зазначити, що кількість тих, хто зовсім не вірить в успіх реформ, істотно зменшилася порівняно з минулими роками (30% – у 2015 році, 28% – у 2016-му, 40% – у 2017-му).
- На думку громадян, найбільший опір проведенню реформ чинять бюрократія, чиновники (39%) та олігархи (39%). Значна частина українців також вважає гальмом у проведенні реформ уряд (31%) та Президента (24%). Щодо рушіїв реформ, українці найбільше покладаються на уряд (31%), Президента (24%), населення (25%), громадські організації, волонтерів (25%), країни Заходу (25%), Міжнародний валютний фонд та Світовий банк (24%). Якщо порівняти з минулим роком, то зміни відбулися лише у ставленні до країн Заходу, що їх на сьогодні вважають рушіями реформ на 7% більше, ніж торік. Найкращий баланс в оцінці громадянами ролі у проведенні реформ (тобто переважання в оцінках ролі рушіїв) виявився у громадських організацій і волонтерів (+22%), країн Заходу (+21%), Міжнародного валютного фонду та Світового банку (+21%) та самого населення (+19%).
- Третина населення (33%) готові терпіти подальше зниження рівня власного життя заради кінцевого успіху реформ (із них 8% готові терпіти стільки, скільки потрібно, а 24% – не більше року). Натомість, 32% не можуть терпіти далі, бо їх матеріальне становище нестерпне вже зараз, а 30% – бо не вірять в успіх реформ. Порівняно з минулим роком дещо зріс відсоток тих, хто готовий терпіти труднощі заради реформ (на 5%) і зменшилася частка тих, хто вважав своє матеріальне становище нестерпним (з 37% до 32%).
- Ієрархія найважливіших для українців реформ вже чотири роки поспіль залишається стабільною: найважливішою є антикорупційна реформа – так вважають майже 58% населення. Далі за рівнем значущості йдуть реформа сфери охорони здоров'я (46%), пенсійна реформа та реформа системи соціального захисту (44%, минулого року –

36%), реформа органів правопорядку (32%), люстрація чиновників (29%, минулого року – 22%), реформа армії, зміцнення обороноздатності (21,5%). Проте з усіх цих відносно успішними було визнано лише пенсійну реформу (7%), реформу охорони здоров'я (6%) та реформування армії (6,5%). Жодної успішної реформи не зазначили 69% (торік – 77%).

- У ставленні до цих реформ, які тільки розпочалися, переважає негатив: повністю та в основному підтримують освітню реформу 33%, повністю або в основному не підтримують – 44% (решта 23% або не знають про реформу або не можуть дати відповіді), пенсійну реформу повністю та в основному підтримують 25%, повністю або в основному не підтримують – 57% (решта 17% або не знають про реформу або не можуть дати відповіді), медичну реформу повністю та в основному підтримують 26%, повністю або в основному не підтримують – 61% (решта 13% або не знають про реформу або не можуть дати відповіді).
- Уклали угоду з лікарем про медичне обслуговування 29% населення. Серед тих, хто угоду ще не уклав, половина не знає, як це зробити.
- Лише 10% українців цілковито задоволені станом інформування урядом суспільства про свою роботу та реформи. Натомість, на думку 47% громадян (на 9% більше, ніж у 2017 році), інформація, яку дає уряд, часто не відповідає дійсності, 30% вважає, що такої інформації замало і ще 25% нарікають на її незрозумілість. Водночас 9% переконані, що такою інформацією мають цікавитися фахівці, а не пересічні громадяни.
- Більшість населення України (65%) вважає, що держава повинна надавати максимум безкоштовних послуг – освіта, медицина, пенсія, навіть якщо доведеться збільшити податки, не згодні з цим – 23%. І лише меншість (21%) підтримує протилежну позицію – що потрібно мінімізувати роль держави, зменшуючи податки для людей, які здатні самі платити за освіту, медицину, накопичувати пенсію.
- 77% населення вважає, що більшість людей в Україні не зможе прожити без постійної турботи та опіки з боку держави, протилежну точку зору поділяє лише 13%.
- Водночас щодо ролі держави думки поділилися навпіл: 44% певні, що «держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення кожної людини всім необхідним», а 45% вважають, що «держава повинна забезпечити людям однакові «правила гри» у житті, а далі сама людина несе відповідальність за те, як вона ці шанси використовує».
- Згодні поступитися державі часткою прав і свобод в обмін на власний добробут 26% громадян, проте дещо більше – 35% заради особистої свободи та дотримання всіх громадянських прав готові терпіти певні матеріальні труднощі. А 39% не змогли зробити вибір між цими альтернативами.

Результати опитування

Чи вірите Ви в успіх реформ в Україні?

	Липень 2015	Травень 2016	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Так, я в цьому впевнений	4,8	5,1	5,5	5,4
Загалом вірю, хоча є сумніви	25,6	23,8	21,6	29,3
Загалом не вірю, проте якась частка надії ще є	32,2	37,1	26,9	37,6
Ні, зовсім не вірю в успіх	30,3	28,1	39,7	22,9
Важко сказати	7,1	5,9	6,3	4,8

Як Ви вважаєте, хто є головним рушієм здійснення в Україні необхідних реформ? (виділіть не більше п'яти)

	Рушій			
	Липень 2015	Травень 2016	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Президент	36,8	28,0	28,5	24,1
Уряд*	32,0	25,4	30,0	31,4
Громадські організації, волонтери	22,4	19,3	25,6	24,7
Політичні сили, що складають коаліцію більшості у Верховній Раді*	22,1	17,0	10,8	9,5
Населення	18,5	22,3	27,0	24,9
Країни Заходу	11,5	21,6	17,2	24,7
Влада на місцях	9,0	9,4	10,3	10,7
Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк	-	-	-	24,2
Вчені, науковці	8,3	9,0	10,4	15,2
Олігархи	6,9	10,9	3,2	6,4
Опозиція (Опозиційний блок та ін.)	6,2	8,0	4,5	7,3
Політичні сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія» Ляшка)	–	14,8	6,9	11,3
Бюрократія, чиновники	5,5	5,3	1,6	3,0
Правоохоронні органи (прокуратура, суди, міліція)	3,6	2,4	1,7	2,9
Росія	1,3	1,6	0,2	0,6
Інші	2,7	5,0	1,7	1,4
Важко сказати	22	15,5	21,4	14,9

*У 2015 – уряд А. Яценюка, у 2016 та 2017 – В. Гройсмана.

* У 2015 році – Партії «БПП», «Народний фронт», «Батьківщина», «Самопоміч», «Радикальна партія Олега Ляшка»; у 2016 та 2017 – партії БПП та «Народний фронт».

Як Ви вважаєте, хто є головним гальмом здійснення в Україні необхідних реформ?
(виділіть не більше п'яти)

	Гальмо			
	Липень 2015	Травень 2016	Жовтень- листопад 2017	Травень 2018
Президент	39,1	35,6	25,7	26,3
Уряд*	51,5	38,2	29,0	31,0
Громадські організації, волонтери	0,5	0,6	1,3	2,6
Політичні сили, що складають коаліцію більшості у Верховній Раді*	44,5	26,1	20,0	16,7
Населення	2,6	2,3	2,2	5,2
Країни Заходу	2,4	4,1	3,1	3,3
Влада на місцях	17,5	15,9	7,4	11,2
Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк	-	-	-	3,3
Вчені, науковці	0,5	0,2	1,1	1,7
Олігархи	51,5	54,9	34,3	39,0
Опозиція (Опозиційний блок та ін.)	17,2	15,6	11,7	13,4
Політичні сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія» Ляшка)		7,9	5,3	7,1
Бюрократія, чиновники	44,0	50,6	34,7	39,2
Правоохоронні органи (прокуратура, суди, міліція)	21,4	10,4	10,6	10,3
Росія	12,0	17,7	5,5	14,0
Інші	1,4	1,5	1,6	1,2
Важко сказати	6,9	6,6	17,5	14,1

БАЛАНС

	Баланс (%)			
	Липень 2015	Травень 2016	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Президент	-2,3	-7,6	+2,8	- 2,3
Уряд*	-19,5	-12,8	+1,0	+ 0,4
Громадські організації, волонтери	+21,9	+18,7	+24,3	+22,1
Політичні сили, що складають коаліцію більшості у Верховній Раді*	-22,4	-9,1	-9,2	-7,2
Населення	+15,9	+20,0	+24,8	+19,7
Країни Заходу	+9,1	+17,5	+14,1	+21,4
Влада на місцях	-8,5	-6,5	-2,9	-0,5
Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк	-	-	-	+20,9
Вчені, науковці	+7,8	+8,8	+9,3	+13,5
Олігархи	-44,6	-50	-31,1	-32,6
Опозиція (Опозиційний блок та ін.)	-11	-7,6	-7,3	-6,1
Політичні сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія» Ляшка)		+6,9	+6,9	+4,2
Бюрократія, чиновники	-38,5	-45,3	-33,1	-36,2
Правоохоронні органи (прокуратура, суди, міліція)	-17,8	-8,0	-8,9	-7,4
Росія	-10,7	-16,1	-5,3	-13,4
Інші				+0,2
Важко сказати				+0,8

Здійснення реформ, цілком імовірно, може призвести до тимчасового зниження рівня життя людей. Чи згодні Ви терпіти певні матеріальні труднощі? ОДНА ВІДПОВІДЬ

	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Так, готовий терпіти скільки треба, якщо це справді приведе до успіху країни	8,5	8,6
Якийсь час готовий потерпіти, але недовго (не більше року)	27,9	23,8
Ні, не готовий, бо не вірю в успішність тих реформ	25,2	30,0
Не готовий, бо моє матеріальне становище вже зараз нестерпне	33,3	32,4
Важко сказати	5,2	5,2

Які з реформ, на Вашу думку, є першочерговими? (дайте не більше 5 відповідей)

	Липень-2015	Травень-2016	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Антикорупційна реформа	65,2	55,7	59,5	58,0
Охорони здоров'я	35,9	33,4	44,3	46,5
Пенсійна реформа та реформа системи соціального захисту	39,9	29,1	35,8	43,6
Реформа органів правопорядку (судів, прокуратури, міліції)	58,0	40,1	33,8	31,8
Люстрація чиновників (перевірки та можливі звільнення)	28,8	20,1	22,2	29,3
Реформування армії, зміцнення обороноздатності	30,9	24,0	21,0	21,5
Освітня реформа	11,9	10,1	18,4	16,4
Податкова реформа	21,5	16,8	9,7	12,6
Визначення статусу окупованих територій Донбасу	20,0	12,9	11,5	18,7
Реформа у сфері енергетики	-*	11,3	6,9	11,5
Реформа децентралізації та регіонального розвитку	17,8	10,2	6,8	14,9
Земельна реформа	8,1	10,9	6,7	11,2
Реформа виборчого законодавства	14,0	9,0	9,3	18,4
Дерегуляція і стимулювання розвитку підприємництва та інвестицій	14,0	10,3	8,3	9,0
Реформа державного управління		11,7	6,5	8,1
Конституційна реформа	-*	8,1	4,7	7,6
Реформа державних закупівель	-*	2,0	2,7	4,5
Реформа фінансового сектору	-*	8,4	4,3	6,6
Реформа у сфері ЗМІ (Медіа реформа)	1,2	1,5	1,5	1,4
Реформа управління державною власністю	-*	5,7	3,1	5,6
Інше	1,2	1,1	2	1,0
Важко відповісти	4,6	10,9	8,3	4,9

- В опитуванні 2015 року цього варіанту відповіді не було*

А які з цих реформ, на Вашу думку, здійснюються успішно?
МОЖЛИВО ДЕКІЛЬКА ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ

	Жовтень-листопад 2017	Травень 2018
Пенсійна реформа та реформа системи соціального захисту	9,1	6,7
Освітня реформа	4,7	3,8
Реформування армії, зміцнення обороноздатності	4,9	6,5
Реформа органів правопорядку (судів, прокуратури, поліції)	3,1	3,7
Антикорупційна реформа	2,9	4,2
Реформа децентралізації та регіонального розвитку	2,7	5,8
Охорони здоров'я	2,0	6,0
Визначення статусу окупованих територій Донбасу	0,5	0,6
Земельна реформа	0,4	0,1
Люстрація чиновників (перевірки та можливі звільнення)	0,3	2,4
Реформа державного управління	0,3	1,0
Реформа державних закупівель	0,3	0,3
Податкова реформа	0,2	0,6
Реформа виборчого законодавства	0,2	1,0
Конституційна реформа	0,2	0,2
Дерегуляція і стимулювання розвитку підприємництва та інвестицій	0,1	0,2
Реформа у сфері енергетики	0,1	0,4
Реформа фінансового сектору	0,1	0,2
Реформа управління державною власністю	0,1	0,3
Реформа у сфері ЗМІ (медіа реформа)	0,1	0,6
Інше	0,7	16,3
ВАЖКО ВІДПОВІСТИ	58,1	40,5
ЖОДНА	19,2	-
Не відповіли	-	13,6

А як Ви ставитеся до цих реформ – підтримуєте чи ні?

	Так, повністю підтримую	В основному підтримую	В основному не підтримую	Не підтримую зовсім	Нічого про ці реформи не знаю	Важко відповісти
Освітня реформа	8,2	24,4	17,5	26,5	10,1	13,3
Медична реформа	6,7	19,3	21,8	39,3	3,2	9,8
Пенсійна реформа	7,1	18,4	17,1	39,9	5,4	12,0

Чи Ви вже підписали угоду про медичне обслуговування з Вашим лікарем?

1 – так	28,7
2 – ні	70,6
Не відповіли	0,7

Якщо Ви ще не підписали угоду з лікарем, то чи Ви знаєте, як це зробити?, % серед тих, хто ще не підписав угоду з лікарем

1 – так, знаю	50,9
2 – ні, не знаю	48,0
Не відповіли	1,1

Як Ви оцінюєте стан інформування урядом суспільства про свою роботу та реформи?

(оберіть не більше двох варіантів)

	Липень-2015	Травень-2016	Жовтень-листопад-2017	Травень-2018
Інформації достатньо, і вона зрозуміла. Якщо людина хоче, то вона має можливість розібратися, що робить уряд і які реформи проводить	8,9	5,1	6,9	10,5
Інформації про роботу уряду та реформи багато, але вона незрозуміла звичайній людині	24,4	22,1	31,1	25,0
Інформації недостатньо. Людина не має можливості розібратися, що робить уряд і які реформи проводить	28,1	34,1	30,7	30,0
Інформація, яку уряд дає про свою роботу і реформи, не викликає довіри, бо часто не відповідає дійсності	39,2	38,7	38,3	47,2
Інформацією про роботу уряду і реформи мають цікавитися фахівці. Це все заскладно, щоб розповідати всьому суспільству	12,2	12,8	7,7	9,3
Важко сказати	6,2	7,9	6,8	4,1

Чи підтримуєте Ви наступні твердження щодо ролі держави?

	Повністю згоден		Скоріше згоден		Переважно не згоден		Зовсім не згоден		ВВ	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Держава повинна надавати максимум безкоштовних послуг – освіта, медицина, пенсія, навіть якщо доведеться збільшити податки для таких людей, як я	30,6	35,2	32,1	29,7	14,5	15	9	7,6	13,8	12,5
Потрібно мінімізувати роль держави, зменшуючи податки для таких людей, як я. Краще я сам буду платити за освіту, медицину, накопичувати пенсію	5	5,2	15,3	15,5	28,2	31,3	32,6	30,6	19	17,4

Як Ви вважаєте, чи зможе більшість людей в Україні прожити без постійної турботи, опіки з боку держави?

1- Більшість зможе прожити без опіки держави	13,3
2 – Більшість не зможе прожити без опіки держави	77,4
3 – Важко відповісти	9,3

Яке з цих суджень Вам ближче?

1 – Держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення кожної людини усім необхідним	44,1
2 – Держава повинна забезпечити людям однакові «правила гри» у житті, а далі сама людина несе відповідальність за те, як вона ці шанси використає	45,1
3 – Важко сказати	10,8

Яке з цих суджень Вам ближче?

1 – Звичайно, важливими є і свобода, і достаток, однак в обмін на власний добробут я готовий поступитися державі часткою своїх прав та громадянських свобод	25,8
2 – Звичайно, важливими є і свобода, і достаток, однак заради особистої свободи та гарантій дотримання всіх громадянських прав я готовий терпіти певні матеріальні труднощі	35,5
3 – Важко сказати	38,7

РЕФОРМИ В УКРАЇНИ: ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА

Опитування експертів організацій, що входять до складу Реанімаційного Пакету Реформ, було проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Секретаріатом РПР впродовж 8–13 червня 2018 року. Метою опитування було визначення оцінки прогресу, темпів та прогалів реформ в думках експертів. Всього опитано 69 експертів. Для порівняння наводяться дані експертного опитування, проведеного 3–8 лютого 2017 року та 24-28 листопада 2017 року.

- Експерти Реанімаційного Пакету Реформ (РПР) цьогоріч оцінили процес здійснення реформ в Україні у 2,73 бала за 5-бальною шкалою, що є показником трохи вищим за минулорічний (2,66).
- Основними успіхами експерти вважають впровадження медичної реформи, реформу децентралізації, початок антикорупційної реформи, зокрема, в контексті ухвалення закону про створення в Україні Вищого антикорупційного суду.
- Основні провали та хиби у здійсненні реформ експерти пов'язують передовсім із реформуванням судових органів та здійсненням антикорупційних реформ в Україні. Крім того, опитані експерти відзначили низьку результативність у реалізації податкової, аграрної та виборчої реформ.
- За оцінками експертів, рушіїв реформ в Україні помітно менше, ніж гальм. Локомотивами реформ експерти майже однотайно вважають тільки громадянське суспільство та країни Заходу. Скоріше позитивно експерти також оцінюють роль українського уряду. А от Президента, парламентську коаліцію та парламентські сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія»), більшість експертів вважають більше гальмом, ніж рушіями. Найбільш потужними гальмами реформ експерти вважають насамперед олігархів, бюрократію, опозицію та правоохоронні органи (прокуратура, суди, поліція) в Україні.
- На думку переважної більшості опитаних експертів, можливостей для проведення реформ із наближенням передвиборчого періоду ставатиме все менше, але реформи в Україні, хоч і з труднощами, все-таки проводитимуться. Водночас майже кожен четвертий експерт вважає, що вікно можливостей для реформ найближчим часом майже повністю зачиниться.
- До числа найбільших ризиків щодо проведення реформ протягом найближчого року експерти віднесли, в першу чергу, фактор концентрації зусиль політиків на передвиборчій кампанії замість проведення реформ та загальне зростання популізму.
- На думку експертів, першочерговими рішеннями та діями влади найближчим часом мають бути сприяння підприємству й інвестиціям (проведення податкової реформи, припинення тиску на малий та середній бізнес, дерегуляція та реформа фіскальної системи), активізація боротьби з корупцією, включаючи зміцнення антикорупційних органів в Україні, та повноцінне завершення судової реформи. Вагома частка експертів також відзначила нагальність проведення виборчої реформи в Україні (з акцентом на запровадженні пропорційної виборчої системи з відкритими списками).

- Щоб посилити ефективність роботи РПР, на думку експертів, необхідно докласти зусиль із роз'яснення процесу реформ для населення, здійснювати вплив на громадську думку та більш активно просувати РПР у медійному просторі. Водночас важливими у підвищенні ефективності роботи організації експерти вважають посилення всебічного політичного тиску на владу, застосування більш агресивної стратегії поведінки РПР та співпрацю з новими демократичними політичними силами.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Як би Ви оцінили процес здійснення реформ в Україні (за 5-бальною шкалою, де «1» – фактично не робиться нічого з необхідного, «5» – робиться все необхідне)

Оцінка	Кількість відповідей
1 – фактично нічого не робиться з необхідного	2
2	18
3	42
4	6
5 – робиться все необхідне	0
Середня оцінка:	2,73
Середня оцінка (листопад 2017):	2,66
Середня оцінка (лютий 2017)	2,52

2. Які, на Вашу думку, основні успіхи у здійснення реформ? Здійснення яких реформ Ви вважаєте успіхом? (не більше 5 головних)

	Кількість відповідей
Медична реформа	34
Децентралізація	24
Антикорупційна реформа та прийняття закону про створення Вищого антикорупційного суду	22
Освітня реформа	19
Реформа державної служби та державного управління, створення директоратів у міністерствах	9
Пенсійна реформа	7
Оновлення НКРЕКП та реформи енергетичної галузі	7
Реформа відшкодування ПДВ	6
Реформи Верховного суду, КСУ, судова реформа загалом	5
Суспільне мовлення	4
Будування доріг	3
Продовження та розвиток роботи системи державних закупівель ProZorro	3
Отримання безвізового режиму з ЄС	2
Реформа банківської системи	2
Збільшення кількості та застосування відкритих даних	2
Успіхів немає	5
Інше (по одній згадці – військова реформа, початок приватизації, ліквідація податкової міліції, середньострокове бюджетне планування, створення Українського культурного фонду, Національної наукової ради, підтримка малого та середнього бізнесу, електронне декларування)	8

3. А які основні провали у здійсненні реформ? Які з необхідних реформ так і не були здійснені? Чи були реалізовані хибним чином?

	Кількість відповідей
Судова реформа	28
Антикорупційна реформа	25
Податкова реформа	18
Аграрна реформа	16
Виборча реформа	15
Медична реформа	10
Реформа правоохоронних органів в цілому	8
Освітня реформа	8
Децентралізація	8
Реформа ДФС	8
Реформа державної служби	7
Реформа органів внутрішніх справ	6
Приватизація державних підприємства	6
Реформа прокуратури	5
Пенсійна реформа	5
Реформа енергетичного сектору	5
Реформа сфери комунальних послуг	4
Медіа-реформа	4
Реформа СБУ	4
Реформа державного бюджету	4
Реформа сфери соціального захисту	3
Боротьба з фінансовими злочинами	3
Реформа органів митної служби	3
Реформа дипломатичної служби	2
Реформа в сфері інтелектуальної власності	2
Конституційна реформа	2
Дерегуляція	2
Введення декларування для активістів	2
Інше	29

4-5. Хто є переважно гальмом, а хто – рушієм реформ (баланс співвідношення визнання експертами як рушій чи гальма реформ), (у %)

	Рушії	Гальма	Рушій чи гальмо?
1 – Уряд	56	22	+34
2 – Президент	23	46	-23
3 – Політичні сили, що складають коаліцію у Верховній Раді	19	51	-32
4 – Опозиція	0	46	-46
5 – Політичні сили, що вийшли з коаліції («Самопоміч», «Батьківщина», «Радикальна партія Ляшка»)	4	27	-23
6 – Олігархи	0	67	-67
7 – Влада на місцях	13	12	+1
8 – Бюрократія, чиновники	0	55	-55
9 – Правоохоронні органи (прокуратура, суди, поліція)	0	38	-38
10 – Росія	0	13	-13
11 – Країни Заходу	62	0	+62
12 – Громадські організації, волонтери	94	0	+94
13 – Вчені, науковці	3	0	+3
14 – Населення	7	19	-12
15 – Інші	1	1	0
16 – Важко сказати	4	1	

6. Зараз Україна входить у передвиборчий період. На Вашу думку, у цей час вікно можливостей для проведення реформ розкриється ширше чи, навпаки, звужиться?

	Кількість відповідей
Вважаю, що вікно можливостей для реформ майже зачиниться (в кращому разі – невелика щілина)	16
Можливостей стане менше, але реформи, хоч і з труднощами, проводитимуться	39
Можливостей для проведення реформ стане більше	8
Вікно можливостей розчиниться повністю, реформи здійснюватимуться швидкими темпами	0
Вважаю, що виборчий період не є суттєвим чинником для прискорення чи гальмування реформ	1
ВАЖКО СКАЗАТИ	4
Не відповіли	1

7. Як Ви вважаєте, які ризики щодо проведення реформ можливі у найближчий рік? Вкажіть основні. Якщо Ви не бачите ризиків – напишіть «ніяких».

	Кількість відповідей
Концентрація зусиль політиків на передвиборчій кампанії замість реформ	35
Популізм	30
Агресія РФ	12
Нестача коштів на реформи	9
Цілеспрямований супротив реформам з боку політиків	9
Протистояння політиків	8
Відсутність політичної волі до непопулярних реформ	7
Корупція	6
Погіршення відносин з іноземними партнерами	6
Недостатня розробка реформ	4
Реалізація олігархічних інтересів	3
Нерозуміння населенням реформ	2
Слабкі інституційні спроможності	2
Ігнорування реформ політиками	2
Відмова від курсу на реформи у зв'язку зі зміною влади після виборів	2
Недовіра населення до влади	2
Ніяких	1
Інше	13

8. Що зараз, на Вашу думку, повинна в першу чергу зробити влада? (вкажіть не більше 5 першочергових рішень чи дій)

	Кількість відповідей
Сприяти підприємництву та інвестиціям: провести податкову реформу, припинити тиск на малий і середній бізнес (зокрема, скасувати ЄСВ), дерегуляція та реформа фіскальної системи	33
Активізувати боротьбу з корупцією, зміцнити систему антикорупційних органів (зокрема, створити Антикорупційний суд) і здійснити реальні покарання винних	29
Завершити повноцінну судову реформу	22
Провести виборчу реформу (з акцентом на запровадженні пропорційної виборчої системи з відкритими списками)	19
Впровадити реформу державної служби та державного управління, оптимізувати кількість та функціонал чиновницького апарату,	8

підвищити зарплатню задля залучення професійних кадрів	
Завершити реформу правоохоронної системи та прокуратури (зокрема, ввести в дію роботу ДБР, реформувати кримінальний блок Національної поліції)	8
Відкрити ринок землі	7
Комунікувати з приводу реформ та стану справ в країні: інформування про плани та наслідки, позитивні історії та причини проблем	7
Гарантувати та зміцнювати обороноздатність держави, реформа сектору оборони	6
Приватизувати державні підприємства або провести реформу управління ними	6
Створити систему моніторингу та оцінки дій уряду	3
Змінити підхід до управління в принципі, державні та національні інтереси ставити вище за особисті та бізнесові, займатися повноцінним виробленням політики	3
Завершити процес децентралізації	3
Реформувати галузь освіти	2
Внутрішньо консолідуватися на рівні взаємин між політичними силами та гілкам влади	2
Зайнятися впровадженням електронного уряду та електронної демократії, спростити процеси адміністрування	2
Реформувати галузь освіти	2
Інше: <ul style="list-style-type: none"> • Проведення дострокових виборів (парламентських та місцевих) після зміни виборчого законодавства. • Захистити інформаційний і культурний простір. • Скорочення бюджетного дефіциту. • Запропонувати план реінтеграції окупованих територій. • Оновити склад ЦВК. • Розробити дорожню карту реформ. • Скасувати е-декларування для активістів. • Виконувати Угоду про асоціацію. 	14

9. Що, на Вашу думку, слід в першу чергу зробити для посилення ефективності роботи РПР?

	Кількість відповідей
Роз'яснення процесу реформ для населення, вплив на громадську думку в рамках загального посилення PR-служби та більш активного просування РПР у медіа	10
Посилення всебічного політичного тиску на владу, застосування більш агресивної стратегії поведінки РПР та співпраця з новими демократичними політичними силами	9
Підвищення якості експертизи РПР, зокрема, застосування повного циклу аналізу політики	5
Узгодити пріоритети та консолідувати діяльність експертних груп, забезпечити кращі процедури роботи експертних груп; покращити «дисципліну» публічної поведінки експертів від імені РПР (з приводу питань, що знаходяться поза межами компетенції конкретної групи); провести аудит ефективності груп	4
Активізувати горизонтальну комунікацію між експертами та групами, розширити коло експертів	4
Модифікувати систему фінансування: диверсифікувати донорів та операторів грантів на загальні потреби РПР, передбачити ресурси для менеджменту експертних груп, забезпечити стале фінансування аналітичної роботи груп	2
Інституційні зміни: утворення Ради експертів (вирішує змістовне наповнення і пріоритетність реформ), регулярна ротація членів та співголів Ради РПР, перерозподіл функцій Секретаріату та Ради,	4

забезпечити веб-трансляцію засідань тощо	
Розробити чіткий план дій, моніторити результати, визначити чіткі пріоритети в роботі	3
Бути більш відкритими та готовими до рівноцінного партнерства, стати «хабом», що підтримує ОГС та активних громадян незалежно від членства в РПР (зокрема на регіональному та місцевому рівнях)	7
Перманентна робоча комунікація з владними інституціями, долучення до роботи груп активних держслужбовців	5
Більш активно підтримувати роботу ширшого кола груп, а не лише тих, які є «пріоритетними» за замовчуванням	
Кращий контроль за впровадженням реформ (Дорожня карта реформ)	9
Акції прямої дії	2
Робота РПР і так є достатньо ефективною	2
<ul style="list-style-type: none"> • Чітко визначити пріоритети роботи економічного блоку РПР. • Запровадити персональне експертне членство. • Посилити спроможність організацій-членів: через їхнє пряме залучення до адвокації, презентації результатів роботи та фінансування (сприяння отриманню фінансування/грантів). • зареєструвати як юридичну особу, визначитись з головною метою діяльності – адвокація чи аналітика, створювати робочі групи не за тематикою, а за проблемами 	10
Важко сказати, не знаю	5

11. В якій групі Ви працюєте?

	Кількість відповідей
Антикорупційна реформа	6
Асоційовані члени	1
Децентралізація	5
Економічний розвиток	4
Електронна демократія	1
Культура	3
Медіа реформа	4
Молодіжна політика	3
Національна безпека та оборона	1
Освіта. Наука. Технології. Інновації	5
Охорона довкілля	1
Податкова реформа	4
Політика національної пам'яті	3
Реформа виборчого законодавства	3
Реформа енергетичного сектору	3
Реформа органів правопорядку	1
Реформа публічної адміністрації	4
Реформа системи охорони здоров'я	7
Реформа фінансового сектору та пенсійної реформи	4
Розвиток самоорганізації і місцевої демократії та децентралізація	0
РПР-Київ	3
Інше	3

СПИСОК ОПИТАНИХ ЕКСПЕРТІВ

1. Акерманн Анна
2. Антонюк Олександра
3. Артеменко Віктор
4. Бахрушин Володимир
5. Білера Олександр
6. Бойко Тетяна
7. Бубенчикова Світлана
8. Величко Оксана
9. Галетій Сергій
10. Ганущак Юрій
11. Гевко Андрій
12. Гелетій Марія
13. Гетман Олег
14. Головенко Роман
15. Гончар Євгеній
16. Гузій Дмитро
17. Дубровський Володимир
18. Дацишин Маркіян
19. Дяків Андрій
20. Жигун Лариса
21. Капітенко Олександр
22. Кашко Олександр
23. Коваленко Сергій
24. Коліушко Ігор
25. Конончук Світлана
26. Коцюруба Ольга
27. Кривда Наталія
28. Ланський Роман
29. Лациба Максим
30. Лемєнов Олександр
31. Лигачова Наталія
32. Лукач Ростислав
33. Лукеря Іван
34. Марчук Антон
35. Мельничук Віталій
36. Михальченко Олена
37. Міський Вадим
38. Назаренко Денис
39. Наталенко Ніна
40. Несходовський Ілля
41. Нюхіна Поліна
42. Олефір Лілія
43. Остапчук Роман
44. Панич Олена
45. Папакін Георгій
46. Пекар Валерій
47. Петраковський Володимир
48. Пліва Олександр
49. Пономарьов Сергій
50. Примаченко Іван
51. Проць Богдан
52. Радченко Євген
53. Римаренко Катерина
54. Серебряков Михайло
55. Скіпальський Андрій
56. Солодько Юлія
57. Сорока Сергій
58. Сульжик Роман
59. Третьякова Галина
60. Фендик Андрій
61. Хавронюк Микола
62. Хуткий Дмитро
63. Шамайда Тарас
64. Шамрай Тетяна
65. Юзич Юрій
66. Юрочко Тетяна
67. Юрчишин Ярослав
68. Якимчук Наталія
69. Яцун Богдан

